

*Marjeta Žagar,
Kristina Egumenovska*
**POVEZAVA MED
EMOCIONALNO
INTELIGENTNOSTJO
IN MODELOM
VELIKIH PET**

59-73

MAISTROVA ULICA 16
1270 LITIJA

UNIVERZA V LJUBLJANI
FILOZOFSKA FAKULTETA
AŠKERČEVA 2
1000 LJUBLJANA

::POVZETEK

NAMEN RAZISKAVE JE BIL preveriti povezavo med emocionalno inteligentnostjo (EI) in modelom Velikih pet pri odraslih v Sloveniji. Vzorec je vključeval 139 ljudi (50 moških in 89 žensk). Povprečna starost je bila 38,06 let ($SD = 11,91$ let). Udeleženci so rešili dva vprašalnika: vprašalnik velikih pet faktorjev osebnosti BFI (John, Donahue in Kentle, 1991) in vprašalnik emocionalne inteligentnosti ESCQ (Takšič, 1998). Statistične analize so pokazale, da se emocionalna inteligentnost statistično pomembno pozitivno povezuje z ekstravertnostjo, vestnostjo in odprtostjo. Negativno se povezuje z nevroticizmom in pozitivno s sprejemljivostjo, a te povezave niso statistično pomembne.

Ključne besede: emocionalna inteligentnost, velikih pet, ekstravertnost, odprtost, vestnost, multidimenzionalno skaliranje

ABSTRACT**RELATIONSHIP BETWEEN EMOTIONAL INTELLIGENCE AND THE BIG FIVE**

The purpose of the study was to examine the relationship between emotional intelligence (EI) and The Big Five in a sample of Slovenian adults. The sample consisted of 139 participants (50 males and 89 females). Average age was 38,02 years ($SD = 11,91$ years). The participants filled out two questionnaires: the Big five Inventory BFI (John, Donahue and Kentle, 1991) and the Emotional Skills and Competence Questionnaire ESCQ (Takšič, 1998). The results show statistically significant positive correlations between emotional intelligence and extraversion, openness, conscientiousness, statistically non-significant positive correlations with emotional stability and agreeableness.

Key words: emotional intelligence, the Big Five, extraversion, openness, conscientiousness, multidimensional scaling

::UVOD

V tej raziskavi skušava pojasniti povezavo med konstruktom emocionalne inteligentnosti in modelom velikih pet. Na začetku sta predstavljena oba modela, kasneje pa povezanost med njima.

Vprašalnik BFI (John, Donahue in Kentle, 1991) je bil narejen po modelu,

ki sta ga postavila McCrae in Costa (1987). Osebnost sta povzela s tako imenovanimi petimi velikimi faktorji osebnosti: odprtost, vestnost, ekstravertnost, sprejemljivost in nevroticizem. Odprtost predstavlja radovednost, zanimanje za umetnost, ustvarjalnost in fleksibilnost. Vključuje aktivno domišljijo, željo po raznolikosti, avtonomnost in divergentno mišljenje (McCrae in Costa, 1987). Vestnost je definirana kot nagnjenost k organiziranosti, progresivnosti, zanesljivosti, racionalnosti in refleksiji. Posamezniki z visoko izraženo vestnostjo so zelo nagnjeni k načrtovanju svojega dela, previdni pri sprejemanju odločitev, željni učenja in se držijo svojega urnika (McCrae in Costa, 1987). Ekstravertnost je faktor, ki se izraža v pozitivnem pogledu na življenje, aktivnosti, prijaznosti in družabnosti posameznika. Posamezniki z višjo izraženostjo ekstravertnosti so znani po svoji tekmovalnosti, zgovornosti in energičnosti (McCrae in Costa, 1987). Sprejemljivost se kaže kot altruizem, radodarnost, zaupanje in sodelovanje (McCrae in Costa, 1987). Nevroticizem je definiran kot nagnjenost k anksioznosti, napetosti, impulzivnosti, neracionalnemu razmišljanju, slabi samopodobi, in depresiji (McCrae in Costa, 1987).

Če bi želeli podati neko splošno definicijo glede tega, kaj emocionalna inteligentnost je, bi lahko rekli, da se nanaša na sposobnost prepoznavanja emocij in njihovih odnosov ter reševanje problemov na podlagi tega (Mayer, Salovey in Caruso, 2004). Tako kot definicij, obstaja tudi kar nekaj modelov emocionalne inteligentnosti, ki se med seboj precej razlikujejo predvsem v številu komponent, ki naj bi tvorile konstrukt emocionalne inteligentnosti (npr. Mayer, Salovey in Caruso, 2004; Dulewicz in Higgs, 1999; Bar-On, 2000).

Vprašalnik ESCQ (Takšič, 1998) je narejen po modelu, ki sta ga postavila Mayer in Salovey (1997). Ta model vključuje 16 komponent, ki so v vprašalniku izražene v obliki treh lestvic: prepoznavanje in razumevanje emocij, izražanje in poimenovanje emocij ter upravljanje z emocijami. Komponente, vključene v lestvico prepoznavanja in razumevanja emocij, se izražajo s sposobnostjo posameznika, da prepozna tako svoja kot tuja čustva in jih tudi primerno razume (Mayer in Salovey, 1997). Komponente, združene v lestvico izražanja in poimenovanja emocij, se kažejo v sposobnosti posameznika, da zna svoja čustva ustrezno izražati in poimenovati (Mayer in Salovey, 1997). Komponente, ki so združene v lestvico upravljanja z emocijami, pa se kažejo v posameznikovi sposobnosti, da svoja čustva ustrezno nadzoruje in izraža situaciji primerno (Mayer in Salovey, 1997).

Zadnje debate povezane z emocionalno inteligentnostjo se osredotočajo predvsem na to, ali gre za samostojen konstrukt, ali ga mogoče posredno že merimo s pomočjo vprašalnikov osebnosti ali inteligentnosti (Van der Zee, Thijs in Schakel, 2002). Na eni strani sta, recimo, Brackett in Mayer (2003) našla pomembne korelacije med mero emocionalne inteligentnosti in ekstra-

vertnostjo, sprejemljivostjo ter vestnostjo. Tudi Athota, O'Connor in Jacson (2009) so dokazali, da se emocionalna inteligentnost pomembno povezuje z osebnostnimi faktorji; ekstravertnost, odprtost, sprejemljivost in nevroticizem. Shulman in Hemeenover (2006) sta pomembno povezavo dokazala med emocionalno inteligentnostjo in ekstravertnostjo ter odprtostjo. Raziskav, ki so pokazale pomembno povezanost konstrukta emocionalne inteligentnosti z velikimi faktorji osebnosti, je veliko (npr.: Zadel, 2004; Nosratinia in Sarabchian, 2013; Vakola, Tsaousis in Nikolauo, 2004).

Na drugi strani pa obstaja kar nekaj raziskav, ki te povezave niso našle. Avtorja Ghiabi in Besharat (2001) tako poročata o nepomembni korelaciji med emocionalno inteligentnostjo in vestnostjo. O enakem rezultatu poročajo tudi avtorji Van der Zee, Thijs in Schakel (2002). De Raad (2005) poroča o tem, da ni našel pomembne povezave med emocionalno inteligentnostjo in odprtostjo. Enako poročata tudi avtorja Nosratinia in Sarabchian (2013). Petrides, Pita in Kokkinaki (2007) pa poročajo o tem, da niso našli pomembne povezave med emocionalno inteligentnostjo in vestnostjo ter odprtostjo.

Skupek teh raziskav nam kaže, da odnosi med konstruktoma še niso jasni. Še vedno namreč ni moč nedvomno odgovoriti na vprašanje ali je emocionalna inteligentnost res samostojen konstrukt ali gre za nekaj, kar posredno že znamo meriti z vprašalniki osebnosti. Zato v raziskavi preverjava povezavo med mero samoocene emocionalne inteligentnosti ESCQ (Takšič, 1998) in merami samoocene osebnosti BFI (John, Donahue in Kentle, 1991). Odločili sva se za vzorec odraslih ljudi, saj je bilo največ raziskav izvedenih na populaciji študentov. V sklopu raziskave bo preverjanje povezanosti med velikimi petimi in EI predstavljeno skozi naslednje hipoteze.

Prva je ta, da bo ekstravertnost statistično pomembno pozitivno korelirala z emocionalno inteligentnostjo. Ljudje z višjo izraženostjo ekstravertnosti so bolj družabni in raje preživljajo čas z drugimi ljudmi in tako imajo posledično več možnosti za učenje socialnih spretnosti, ki so del emocionalne inteligentnosti (Petrides in Furnham, 2000). V primerjavi z manj ekstravertnimi posamezniki, imajo več priložnosti za prepoznavanje in razumevanje čustev in zaradi svoje družabnosti več možnosti za izražanje le-teh. Posledično lahko dobijo več povratnih informacij, tako da se ta čustva naučijo tudi bolje upravljati. Tudi nekatere prejšnje študije kažejo, da je ekstravertnost povezana z emocionalno inteligentnostjo (Athota, O'Connor in Jackson, 2009; Austin, Saklofske in Egan, 2005; Avsec, Takšič in Mohorič, 2009; Brackett in Mayer, 2003; Davies, Stankov in Roberts, 1998; Dawda in Hart, 2000; Gannon in Besharat, 2011; Ghiabi in Besharat, 2001; Greven, Chamorro-Premuzic, Arteche in Furnham, 2008; Md Nawi, Redzuan in Hamsan, 2012; Nosratinia in Sarabchian, 2013; Perez-Gonzales in Sanchez-Ruiz, 2014; Petrides, Pita in Kokkinaki, 2007;

Petrides, Vernon, Schermer, Lighthart, Boomsma in Veselka, 2010; Shulman in Hemenover, 2006; Van der Linden, Tsaousis in Petrides, 2012; Van der Zee, Thijs in Schakel, 2002; Zadel, 2004). Naj omeniva tudi dve raziskavi, ki te povezave ne potrjujeta (Brackett, Mayer in Warner, 2004; Nosratinia in Sarabchian, 2013).

Naslednji dve hipotezi predpostavljata, da bo vestnost in tudi odprtost statistično pomembno pozitivno korelirala z emocionalno inteligentnostjo. Ljudje, ki so bolj vestni, so tudi bolj pripravljeni za delo in učenje (McCrae in Costa, 1987). Ne bi presenečala povezava, ki kaže, da bolj vestni posamezniki težijo k temu, da se učijo prepoznavati in razumevati čustva in jih nadzorovano izražajo. Bolj odprti posamezniki pa kažejo radovednost, ustvarjalnost in fleksibilnost in so lahko zaradi svoje fleksibilnosti, radovednosti in zanimanje za umetnost, (McCrae in Costa, 1987) posledično bolj subtilni in dovtetni za emocije. Želja po raznolikosti in njihova nagnjenost k divergentnemu mišljenju predpostavlja večjo motiviranost, da se lažje spoprijemajo morebiti z nasprotnimi in pogosto spremenljivimi občutki, ki jih vsakdanjik in medosebna razmerja neizogibno prinašajo. .

Dalje, nevroticizem naj bi statistično pomembno negativno koreliral z emocionalno inteligentnostjo. Faktor nevroticizma se namreč kaže v anksioznosti, impulzivnosti in slabi samopodobi (McCrae in Costa, 1987), ki v dinamičnem soodnosu prinašajo posledično manj kvalitetne stike z drugimi ljudmi. Zaradi slabe samopodobe, se bodo tudi na samoocenjevalnih vprašalnikih, najverjetneje opisovali na način, ki bo kazal manjšo emocionalno inteligentnost. Kar nekaj raziskav to povezavo potrdi (Brackett in Mayer, 2003; Dawda in Hart, 2000; Douglas, Frink in Ferris, 2004; Gannon in Ranzijn, 2005; Ghiabi in Besharat, 2011; Perez-Gonzales in Sanchez-Ruiz, 2014; Petrides, Rita in Kokkinaki, 2007; Petrides, Vernon, Schermer, Lighthart, Boomsma in Veselka, 2010; Schutte idr., 1998; Shulman in Hemenover, 2006, Van der Linden, Tsaousis in Petrides, 2012). Poudarjava še tri raziskave, ki tega ne potrjujejo (Brackett, Mayer in Warner, 2004; Nosratinia in Sarabchian, 2013; Van der Linden, Tsaousis in Petrides, 2012).

Peta hipoteza se nanaša na sprejemljivost in njeno pozitivno korelacijo z EI. Bolj sprejemljivi posamezniki so namreč znani po svojem altruizmu, radodarnosti in sodelovalnosti (McCrae in Costa, 1987). Posledično se jim sogovorniki bolj zaupajo in lahko imajo več možnosti za učenje o njihovih emocijah, kar kaže že nekaj izvedenih raziskav (Brackett in Mayer, 2003; Dawda in Hart, 2000; Ghiabi in Besharat, 2011; Greven, Chamorro-Premuzic, Arteché in Furnham, 2008; Md Nawi, Redzuan in Hamsan, 2012; Petrides, Vernon, Schermer, Lighthart, Boomsma in Veselka, 2010; Shulman in Hemenover, 2006; Van der Linden, Tsaousis in Petrides, 2012).

::METODA

::Udeleženci

V raziskavi je sodelovalo 139 udeležencev (50 moških in 89 žensk). Povprečna starost v vzorcu je bila 38,06 let ($SD = 11,91$ let). Vsi udeleženci so iz Osrednjeslovenske regije. Vzorec je bil vzorčen z metodo snežne kepe.

::Pripomočki

Uporabljena sta bila dva pripomočka. Prvi je bil vprašalnik BFI – Big Five Inventory (John, Donahue in Kentle, 1991), ki je sestavljen iz 45 postavk. Te postavke tvorijo naslednjih 5 lestvic: ekstravertnost ($\alpha = 0,83$), vestnost ($\alpha = 0,67$), nevroticizem ($\alpha = 0,78$), sprejemljivost ($\alpha = 0,69$) in odprtost ($\alpha = 0,81$). Lestvico ekstravertnosti tvori 8 postavk (od tega 3 obratno vrednotene), lestvico sprejemljivosti 9 (4 obratno vrednotene), lestvico vestnosti 9 (3 obratno vrednotene), lestvico nevroticizma 8 (3 obratno vrednotene) in lestvico odprtosti 10 postavk (2 obratno vrednoteni). Vsako postavko mora udeleženec ovrednotiti na 5-stopenjski lestvici, kjer 1 pomeni "sploh se ne strinjam" in 5 pomeni "popolnoma se strinjam".

Drugi pa je bil vprašalnik ESCQ – Emotional Skills and competence Questionnaire (Takšič, 1998). Vprašalnik je sestavljen iz 45 postavk, ki so razdeljene v tri podlestvice: prepoznavanje in razumevanje emocij ($\alpha = 0,83$), izražanje in poimenovanje emocij ($\alpha = 0,89$) ter upravljanje z emocijami ($\alpha = 0,91$). Prva je sestavljena iz 15 postavk, druga iz 14 in tretja iz 16 postavk. Vsako postavko mora udeleženec ovrednotiti na 5-stopenjski lestvici, kjer 1 pomeni "sploh ne velja" in 5 pomeni "vedno velja".

::Postopek

Vsi udeleženci so vprašalnik izpolnjevali individualno, in sicer tako, da so najprej rešili ESCQ (Takšič, 1998) in nato BFI (John in Sristava, 1999). Vsi so vprašalnik izpolnjevali ročno na papirju.

::REZULTATI

V Tabela 1 so prikazane deskriptivne statistike za faktorje na obeh vprašalnikih.

Tabela 1. Deskriptivne statistike za vse uporabljene faktorje.

	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>As</i>	<i>Spl</i>	K-S (sig.)
Ekstravertnost	3,680	0,675	-0,432	-0,610	0,200
Vestnost	3,913	0,471	-0,180	-0,393	0,013
Odprtost	3,590	0,601	-0,097	-0,119	0,030
Nevroticizem	2,635	-0,591	0,292	1,107	0,016
Sprejemljivost	3,750	0,533	-0,388	-0,287	0,002
Prepoznavanje in razumevanje čustev	3,744	0,466	-0,608	0,859	0,014
Izražanje in poimenovanje čustev	3,707	0,576	-0,493	0,670	0,200
Upravljanje emocij	3,744	0,466	-0,608	0,859	0,037

Opombe: *As* = asimetričnost, *Spl* = sploščenost, *K-S* = Kolmogorov-Smirnov test

V Tabela 2 lahko vidimo, da so vse korelacije med faktorji statistično pomembne, razen dveh; korelacija med nevroticizmom in lestvico upravljanja emocij ter med sprejemljivostjo in lestvico upravljanja emocij.

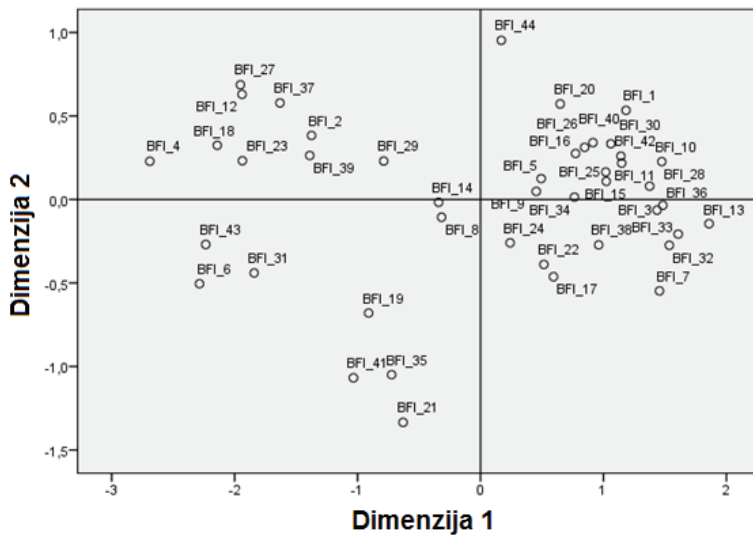
Tabela 2. Korelacije med lestvicami na vprašalniku ESCQ in BFI

	Prepoznavanje in razumevanje čustev	Izražanje in poimenovanje čustev	Upravljanje emocij
Ekstravertnost	0,560**	0,536**	0,309**
Vestnost	0,512**	0,421**	0,310**
Odprtost	0,489**	0,480**	0,477**
Nevroticizem	-0,465**	-0,283**	-0,123
Sprejemljivost	0,342**	0,225**	0,095

Opombe:** $p < 0,01$ (dvostranski)

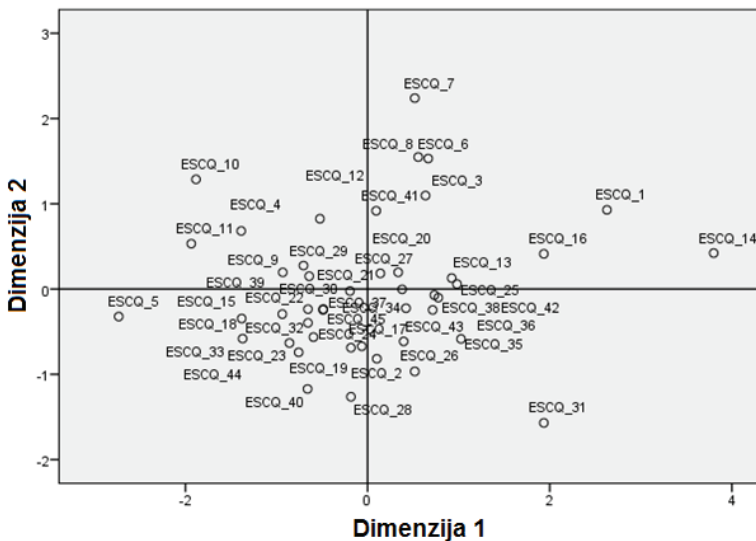
Preverjena je bila še struktura vprašalnika z metodo multidimenzionalnega skaliranja, ki za razliko od faktorske analize ne sloni na predpostavkah multivariantne normalnosti, metričnosti ali linearnosti odnosov.

Slika 1 in Slika 2 nam prikazujeta, kako se posamezne postavke grupirajo na vprašalnikih BFI in ESCQ, zaporedoma. Indeks prileganja (RSQ) je visok ($> .60$) pri obeh vprašalnikih in kot tak kaže, kako dobro MDS model pojasnjuje vhodne podatke, le-ta pa kot je znano ne prikazuje nujno že predpostavljen ključ vprašalnikov.

Opombe: Strees = 0,109, RSQ = 0,959.

Slika 1. Prikaz multidimensionalnega skaliranja za postavke na vprašalniku BFI.

Opombe: Strees = 0,220, RSQ = 0,818.

Slika 2. Prikaz multidimensionalnega skaliranja za postavke na vprašalniku ESCQ.

::RAZPRAVA

Preko preverjenih hipotez, pričujoča raziskava posredno prispeva nekaj ugotovitev k vprašanju ali je emocionalna inteligentnost res samostojen konstrukt, ali pa ta konstrukt posredno že merimo s pomočjo vprašalnikov osebnosti (Van der Zee, Thijs in Schakel, 2002).

Po rezultatih sodeč, hipotezo o statistično pomembni povezanosti med ekstravertnosti in EI lahko sprejmeva, saj so vse korelacije med ekstravertnostjo in lestvicami emocionalne inteligentnosti, statistično pomembne in pozitivne. To se sklada s prejšnjimi raziskavami, ki kažejo, da je ekstravertnost statistično pomembno povezana z emocionalno inteligentnostjo (Athota, O'Connor in Jackson, 2009; Austin, Saklofske in Egan, 2005; Avsec, Takšič in Mohorič, 2009; Brackett in Mayer, 2003; Davies, Stankov in Roberts, 1998; Dawda in Hart, 2000; Gannon in Besharat, 2011; Ghiabi in Besharat, 2001; Greven, Chamorro-Premuzic, Arteché in Furnham, 2008; Md Nawi, Redzuan in Hamsan, 2012; Nosratinia in Sarabchian, 2013; Perez-Gonzales in Sanchez-Ruiz, 2014; Petrides, Pita in Kokkinaki, 2007; Petrides, Vernon, Schermer, Lighthart, Boomsma in Veselka, 2010; Shulman in Hemenover, 2006; Van der Linden, Tsaousis in Petrides, 2012; Van der Zee, Thijs in Schakel, 2002; Zadel, 2004). Ljudje z višjo izraženostjo ekstravertnosti so bolj aktivni, prijazni, energični, tekmovalni in zgovorni (McCrae in Costa, 1987). Bolj ekstravertni ljudje preživijo več časa v družbi, kar jim daje več možnosti za opazovanje drugih. V družbo se aktivno vključujejo, saj jim višja zgovornost daje tudi direktno povratno informacijo o tem, ali ustrezno izražajo svoja čustva, oziroma v kolikšni meri jih ljudje okrog njih razumejo. Tako imajo *več hipotetičnih priložnosti*, da se naučijo prepoznavati čustva in jih primerno razumeti ter ustrezno izražati svoje emocije in jih tudi poimenovati, kar je del komponent emocionalne inteligentnosti, ki jih predstavljata ti dve lestvici (Mayer in Salovey, 1997). Zanimiva pa je predvsem statistično pomembna povezava med lestvico ekstravertnosti in lestvico upravljanja z emocijami, ki je tudi bila statistično pomembno pozitivna. Kljub temu, da McCrae in Costa (1987) osebnostnemu faktorju ekstravertnosti pripisujeta veliko aktivnost - energičnost, to še ne pomeni, da ekstraverti ne znajo le-te ustrezno usmerjati in da je moč sklepati, da posledično slabo upravljajo s svojimi emocijami. V tem smislu, dobljen rezultat ni presenetljiv.

Vestnost se je tudi pokazala kot statistično pomembno pozitivno korelirana s konstruktom emocionalne inteligentnosti. In sicer z vsemi tremi lestvicami na vprašalniku ESCQ (Takšič, 1998). Tudi ti rezultati se skladajo s kar nekaj prejšnjimi raziskavami, ki so to povezavo potrdile (Austin, Saklofske in Egan, 2005; Dawda in Hart, 2000; Douglas, Frink in Ferris, 2004; Gannon

in Ranzijn, 2005; Greven, Chamorro-Prmeuzic, Arteché in Furnham, 2008; Md Nawi, Redzuan in Hamsan, 2012; Nosratinia in Sarabchian, 2013; Perez-Gonzales in Sanchez-Ruiz, 2014; Petrides in Furnham, 2001; Petrides, Vernon, Schermer, Lighthart, Boomsma in Veselka, 2010; Van der Linden, Tsaousis in Petrides, 2012). Bolj vestni posamezniki so navadno bolj nagnjeni k organiziranju in planiranju svojega dela. So zanesljivi, racionalni in progresivni. Znani so po svoji želji do učenja (McCrae in Costa, 1987) in moč je pričakovati, da težijo k boljšemu opazovanju (npr. neverbalne komunikacije), saj so natančni, pozorni in delavni. Iz tukaj verjetno izvira povezava med osebnostnim faktorjem vestnosti in lestvico prepoznavanja in razumevanja emocij. Bolj vestni posamezniki sami iščejo priložnosti za urjenje te spretnosti in pokazano povezavo v tej študiji je treba razumeti ravno v že omenjeni luči. Bolj vestni posamezniki si, kot pravita McCrae in Costa (1987), želijo biti dobri v tem kar počnejo, zato se trudijo čim boljše izražati svoje emocije, saj želijo, da bi jih ljudje okrog njih, kar se da dobro razumeli. Zadnja povezanost, ki je se je tudi izkazala za statistično pomembno, pa je bila povezanost med lestvico vestnosti in lestvico upravljanja z emocijami, kar lahko izhaja ravno iz lastnosti bolj vestnih posameznikov; racionalnosti. McCrae in Costa (1987) poročata o tem, da so bolj vestni posamezniki znani po svoji racionalnosti in previdnosti, bolj premislijo svoja dejanja preden jih izvedejo in enako počnejo s svojimi emocijami (glede izražanja le-teh so torej bolj previdni, kot manj vestni posamezniki in jih zato bolj nadzorujejo).

Hipoteza o statistično pomembno pozitivno povezanost faktorja odprtosti s konstruktom emocionalne inteligentnosti se je tudi potrdila na vseh treh lestvicah vprašalnika ESCQ (Takšič, 1998) skladno z več prejšnjimi raziskavami (Austin, Saklofske in Egan, 2005; Athota, O'Connor in Jackson, 2009; Brackett, Mayer in Warner, 2004; Ghiabi in Besharat, 2001; Md Nawi, Redzuan in Hamsan, 2012; Perez-Gonzales in Sanchez-Ruiz, 2014; Petrides, Vernon, Schermer, Lighthart, Boomsma in Veselka, 2010; Reed, 2005; Schutte et al., 1998; Van der Linden, Tsaousis in Petrides, 2012). Ta povezava je lahko posledica ravno radovednosti in fleksibilnosti, ki ju, kot navajata avtorja McCrae in Costa (1987), kažejo bolj odprti posamezniki (zaradi svoje radovednosti, večjo željo po spoznavanju drugih ljudi in razumevanju le-teh, dobljena povezanost ni presenetljiva).

Nevroticizem z vsemi lestvicami na vprašalniku ESCQ (Takšič, 1998) korelira negativno, a z lestvico upravljanja emocij ta korelacija ni statistično pomembna, kar pomeni, da v tej študiji statistično pomembna razlika med nevrotističnimi in emocionalno stabilnimi posamezniki z ozirom na EI se ni potrdila.

Kljub temu, pokazano negativno korelacijo lahko razumemo s tem, da so ljudje z višje izraženim nevroticizmom lahko prikrajšani za izkušnje, v katerih

se naučijo prepoznavati in razumeti tuja čustva, kar lahko velja tudi za samo izražanje in poimenovanje čustev. Ljudje z višjim nevroticizmom so manj motivirani, da bi drugim pokazali svoja čustva, tako da bi jih razumeli. Dalje, specifična samoocenjevalnega procesa, ki se neredko lahko kaže v sami porazdelitvi samoocen lahko pripomore k razumevanju negativne korelacije med nevroticizmom in upravljanjem emocij. Večina ljudi se je namreč na lestvici nevroticizma opisovala prav s srednjo oceno in se je učinek povezanosti zato lahko porazgubil, saj v vzorcu ni bilo veliko ekstremnih vrednosti. Seveda, tukaj se vendarle kaže pomembnost metateoretičnega vprašanja kako razumeti človeško nagnjenost, da 'omili' negativne odtenke (lastne) realnosti. Obenem pa ne gre zanemariti multifaktorialnost raziskovanega koncepta emocionalne inteligentnosti, ki kot rečeno predpostavlja učinkovito upravljanje z emocijami tako da le-te delujejo "za nas in ne proti nam". Ocenjevanje samega sebe na način, ki bo dejansko posameznika kategoriziral kot, npr. "visoko nevrotičen", ni pravzaprav 'socialno inteligentno vedenje' (več o konceptu v Thorndike, 1920) tako iz konativnega kot iz ne-kognitivnega vidika. Namreč, od Darwina (1872/1965, v Bar-On, 2006) naprej, poudarek na pomembnost emocionalnega izražanja izhaja ravno iz pomembnosti slednje za preživljanje in učinkovito adaptacijo.

Peta hipoteza je predvidevala, da bodo bolj sprejemljivi posamezniki tudi bolj emocionalno inteligentni, vendar se razlika ni pokazala za statistično pomembno. Čeprav je ta rezultat skladen z dvema prejšnjima raziskavama (Brackett, Mayer in Warner, 2004; Nosratinia in Sarabchian, 2013), ki sta pokazali, da sprejemljivost ni statistično pomembno pozitivno povezana s konstruktom emocionalne inteligentnosti, je nujno omeniti naslednje.

Povezavi med sprejemljivostjo in prvima dvema lestvicama (Prepoznavanje in razumevanje emocij, Izražanje in poimenovanja čustev) niti od daleč niso nesmiselne. Bolj ko je posameznik sprejemljiv, bolj je nagnjen k temu, da bo pomagal drugim in se izogibal konfliktom. S tem bo neposredno uril svoje veščine na področju emocionalne inteligentnosti. Pokazana povezava med sprejemljivostjo in lestvico upravljanja emocij je pozitivna, a ni statistično pomembna, je pa tudi zelo nizka.. Na vprašalniku emocionalne inteligentnosti ESCQ (Takšič, 1998) so se udeleženci namreč večinoma opisovali na način, ki jih prikaže kot zelo emocionalno inteligentne (63,18 % ocen je bilo višjih od 3). Dalje, kljub temu, da so se vse tri lestvice v terminih merske značilnosti uporabljenega inštrumentarija (ESCQ) tudi na najinem vzorcu izkazale za visoko notranjo konsistentne, velja omeniti, da je ravno faktor sprejemljivosti iz BFI imel malenkost nižjo vrednost Cronbachove α (čeprav še zdaleč v zelo visoki magnitudi), kar lahko vsaj delno vpliva na prediktivno moč faktorja. Tretjič, iz vidika konstrukt veljavnosti, bolje bi bilo, če bi lahko kontrolirali, t.j. če bi

imeli za vsakega posameznika oceno, koliko so pravzaprav zadovoljni s svojimi medosebnimi odnosi, kajti manjša konfliktnost v medosebnih odnosih, ki je namreč značilna za bolj sprejemljive posameznike, še ne pomeni da so nujno bolj zadovoljni s svojimi socialnimi stiki.

Sprejemljivost se ni statistično pomembno povezala z emocionalno inteligentnostjo morda zato, ker sâm vsebinski konstrukt emocionalne inteligentnosti predpostavlja *izražanje* emocij in sicer skladno situaciji (in ne samo razumevanje le-teh). Sprejemljivi posamezniki pa so predvsem radodarni, zaupljivi in sodelovalni, lažje namreč delajo kompromise in so včasih prilagodljivi na račun neizražanja lastnih emocij kot posledico predvsem lastne empatičnosti in altruizma. Iz tega vidika, ne preseneča, da se je sprejemljivost izkazala za nepovezano samo s tretjo komponentno emocionalne inteligentnosti (upravljanje z emocijami), tako kot enako ne preseneča rezultat, da se je ekstravertnost izkazala kot pomembno povezana ravno s prepoznavanjem, razumevanjem ter izražanjem emocij, vendar ne z upravljanjem le-teh.

Če upoštevamo argumentacijo o generalnem faktorju osebnosti (GFO), ki naj bi bil integracija ne-kognitivnih facet osebnosti (socialna zaželenost, emocionalna stabilnost, motivacija, samospoštovanje; Musek, 2007), potemtakaem v tej perspektivi dobljeni rezultati postanejo še lažje razumljivi. Tako, kot ima področje psihičnega blagostanja zelo izrazito osebnostno podlago in obe domeni imata (Musek, 2007) veliko skupnega, je možno, da visoke rezultate na pet velikih, ki indicirajo odprtost, vestnost, sociabilnost, emocionalno stabilnost, humor, (glej tudi Rushton et al., 2009) nakazujejo pravzaprav vedenje, ki ga (bodisi teoretično bodisi kolokvijalno) označimo za emocionalno-socialno inteligentno.

Zanimivo bi bilo preveriti še rezultate multidimenzionalnega skaliranja na večjem in bolj reprezentativnem vzorcu. Na tem vzorcu rezultati za vprašalnik ESCQ (Takšič, 1998) kažejo na eno veliko skupino spremenljivk in več osamelcev, kar pa je hkrati lahko udi skladno s ključem, saj seštevek vseh postavk na vprašalniku ESCQ (Takšič, 1998) predstavlja mero splošne emocionalne inteligentnosti. Rezultati za vprašalnik BFI (John, Donahue in Kentle, 1991) pa res kažejo 5-faktorsko strukturo. Prikazana je sicer drugačna od uradnega ključa, vendar kot je znano, MDS razporedi objekte v geometričnem prostoru tako, da geometrične razdalje med "objekti" čim bolj odražajo razlike med objekti, kot jih zaznavajo osebe (se pravi MDS omogoča mapiranje zaznavanja) in tudi ni neodvisna od izbrane mere razdalje in subjektivne presoje raziskovalca izbora dimenzionalnosti, ki pa je dalje vezana na interpretabilnosti rešitve. Ob tem pa se tudi dimenzije zaznav pri posameznikih lahko razlikujejo. Na večjem vzorcu bi bilo torej izjemno zanimivo izdelati "zaznavni zemljevid" za vsako osebo posebej, nato pa poiskati podobnosti v psiholoških modelih/

zaznavnih zemljevidih in šele potem tvoriti gruče oseb. V slednjem primeru bi upoštevali (pri razumevanju torej same strukture vprašalnika) t.i. na-osebo-usmerjen pristop (angl. person-specific approach). Ta študija ima torej tudi nekaj omejitev. Kot omenjeno že v uvodu, obstaja kar nekaj modelov, ki (npr. Dulewicz in Higgs, 1999; Bar On, 2000) se med seboj razlikujejo v načinu razumevanja emocionalne inteligentnosti. Tako je potrebno upoštevati možnost, da uporabljen instrumentarij in model, po katerem je narejen, nista edina možna načina za preverjanje te povezave. Dalje, vzorec ni reprezentativen za odrasle ljudi, saj je bil vzorčen z metodo snežne kepe. Primerno bi bilo, da bi bil vzorčen kvotno in bi vseboval več udeležencev. Ne nazadnje, oba vprašalnika sta samoocenjevalna in eden "tradicionalnih" načinov za izboljšanje zanesljivosti samoocen bi bil pridobitev ocen s strani pomembnih drugih o emocionalni inteligentnosti vzorčenih posameznikov. Zgoraj predlagana izboljšava pa bi nasprotno dala veliko bolj bogate možnosti za kreativno in smiselno interpretacijo, saj cilj na-osebo-usmerjenega pristopa ni neupoštevanje nomotetičnega principa, temveč tvorjenje generalnih modelov, ki izhajajo iz modelov konkretnih posameznikov.

::LITERATURA

- Austin, E. J., Saklofske, D. H. in Egan, V. (2005): "Personality, well-being and health correlates of trait emotional intelligence". *Personality and Individual Differences*, 38, 547-558.
- Avsec, A., Takšič, V. in Mohorič, T. (2009): The Relationship of Trait Emotional Intelligence with the Big Five in Croatian and Slovene University Student Samples. *Psihološka obzorja*, 18(3), 99-110.
- Athota, V.S., O'Connor, P. J. in Jackson, C. (2009): The role of emotional intelligence and personality in moral reasoning. *Personality and Individual Differences: Current directions*.
- Bar-On, R. (2000): Emotional and social intelligence: Insights from the emotional quotient inventory. V R. Bar-On in J.D.A. Parker (ur.): *The Handbook of emotional intelligence: Theory, development, assessment and application at home, school and in the work place* (str. 363-388). San Francisco: Jossey-Bass.
- Bar-On, R. (2006): The Bar-On model of emotional-social intelligence (ESI). *Psicothema*, 18, do-datek, 13-25.
- Brackett, M. A., in Mayer, J. D. (2003): Convergent, Discriminant, and Incremental Validity of Competing Measures of Emotional Intelligence. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 29(10), 1-12.
- Brackett, M. A., Mayer, J. D. in Warner, R. M. (2004): Emotional intelligence and its relation to everyday behaviour. *Personality and Individual Differences*, 36, 1387-1402.
- Davies, M., Stankov, L., in Roberts, R. D. (1998): Emotional Intelligence: In Search of an Elusive Construct. *Journal of Personality and Social Psychology*, 75(4), 989-1015.
- Dawda, D., in Hart, S. D. (2000): Assessing emotional intelligence: reliability and validity of the Bar-On Emotional Quotient Inventory (EQ-i) in university students. *Personality and Individual Differences*, 28, 797-812.
- De Raad, B. (2005): The trait-coverage of emotional intelligence. *Personality and Individual Differences*, 38, 673-687.
- Douglas, C. Frink, D. D. in Ferris, G. R. (2004): Emotional Intelligence as a Moderator of the Relationship between Conscientiousness and Performance. *Journal of Leadership and Organizational Studies*, 10(3), 1-13.
- Dulewicz, V. in Higgs, M. (1999): Can emotional intelligence be measured and developed?. *Leadership and organizational Development Journal*, 20(5), 242-253.
- Gannon, N., in Ranzijn, R. (2005): Does emotional intelligence predict unique variance in life satisfaction beyond IQ and personality? *Personality and Individual Differences*, 38, 1353-1364.
- Ghiabi, B. in Besharat, M. A. (2001): An investigation of the relationship between Personality dimensions and emotional intelligence. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, 30, 416-420.
- Greven, C., Chamorro-Premuzic, T., Arteche, A. in Furnham, A. (2008): A hierarchical integration of dispositional determinants of general health in students: The Big Five, trait Emotional Intelligence and Humour Styles. *Personality and Individual Differences*, 44, 1562-1573.
- John, O. P., Donahue, E. M. in Kentle, R.L. (1991): *The "Big Five" Inventory – Versions 4a and 54*. Berkeley: University of California, Berkeley, Institute of Personality and Social Research.
- Mayer, J. D., in Salovey, P. (1997): What is emotional intelligence? V P. Salovey in D. Sluyter (ur.): *Emotional development and emotional intelligence: Educational Implications* (str. 3-31). New York: Basic Books.
- Mayer, J. D., Salovey, P., in Caruso, D.R. (2004): Emotional intelligence: Theory, Findings and Implications. *Psychological Inquiry*, 15, 197-215.
- McCrae, R. R., in Costa, Jr, P. T. (1987): Validation of the Five-Factor Model of Personality Across Instruments and Observers. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52(1), 81-90.
- Md Nawi, N. H., Redzuan, M. in Hamsan, H. (2012): Inter Relationship between Emotional Intelligence and Personality Trait of Educator Leaders. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*, 2(5), 223-237.
- Musek, J. (2007): A general factor of personality: Evidence for the Big One in the five-factor theory of personality. *Journal of research in Personality* 41(6), 1213-1233.

- Nosratinia, M. in Sarabchian, E. (2013): "Linking Personality Traits to Emotional Intelligence: A study on Psychological Characteristics of EFL Students". Povzeto 16. julija 2014, s strani https://www.academia.edu/4544101/Linking_Personality_Traits_to_Emotional_Intelligence_A_Study_on_Psychological_Characteristics_of_EFL_Students
- Perez-Gonzales, J. C. in Sanchez-Ruiz, M. (2014): Trait emotional intelligence anchored within the Big Five, Big Two and Big One frameworks. *Personality and Individual Differences*, 65, 53-58.
- Petrides, K. V. in Furnham, A. (2000): On the dimensional structure of emotional intelligence. *Personality and Individual Differences*, 29, 313-320.
- Petrides, K. V., Pita, R. in Kokkinaki, F. (2007): The location of trait emotional intelligence in personality factor space. *British Journal of Psychology*, 98, 273-289.
- Petrides, K. V., Vernon, P. A., Schermer, J.S., Lighthart, L., Boomsma, D. I. in Veselka, L. (2010): Relationships between trait emotional intelligence and the Big Five in the Netherlands. *Personality and Individual Differences*, 48, 906-910.
- Reed, T. G. (2005): *Elementary principal emotional intelligence, leadership, behavior, and openness: and exploratory study*. Neobjavljena doktorska dizertacija, Ohio: The Ohio State University.
- Rushton, J. P., Bons, T. A., Ando, J., Hur, Y.-M., Irwing, P., Vernon, P. A., et al. (2009): A general factor of personality from multitrait multimethod data and crossnational twins. *Twin Research and Human Genetics*, 12, 356-365.
- Schutte, N. S., Malouff, J. M., Hall, L. E., Haggerty, D. J., Cooper, J. T., Golden, C. J. in Dornheim, L. (1998): Development and validation of a measure of emotional intelligence. *Personality and Individual Differences*, 25, 167-177.
- Shulman, E.T., in Hemenover, S.H.(2006): Is dispositional emotional intelligence Synonymous with Personality? *Self and Identity*, 5, 147-171.
- Takšič, V. (1998): *Validacija konstrukta emocionalne inteligencije/Validation of the emotional intelligence construct* [Neobjavljena doktorska disertacija Univerze v Zagrebu].
- Thorndike, E. L. (1920): Intelligence and its uses. *Harper's Magazine*, 140, 227-235.
- Vakola, M., Tsaousis, I. in Nikolaou, I. (2004): The role of emotion intelligence and personality variables on attitudes towards organizational change. *Journal of Managerial Psychology*, 19(1), 88-110.
- Van der Linden, D., Tsaousis, I. in Petrides, K.V. (2012): Overlap between General Factors of Personality in the Big Five, Giant Three, and trait emotional intelligence. *Personality and Individual Differences*, 53, 175-179.
- Van der Zee, K., Thijs, M., in Schakel, L. (2002): The Relationship of Emotional Intelligence with Academic Intelligence and the Big Five. European. *Journal of Personality*, 16, 103-125.
- Zadel, A. (2004): Impact of Personality and Emotional Intelligence on Successful Training in Competences. *Managing Global Transitions*, 4(4), 363-376.

